

Warszawa, 9 kwietnia 2021 r.

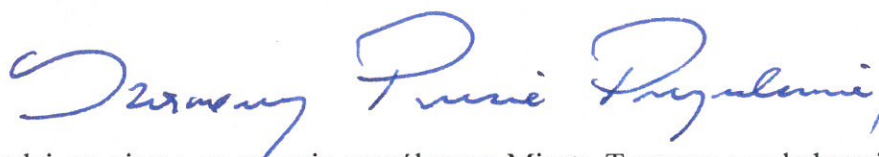
PREZES

Instytutu Pamięci Narodowej
Komisji Ścigania Zbrodni
przeciwko Narodowi Polskiemu

dr Jarosław Szarek

BIK- 075-2(4)/21

**Pan
Roman Ciepiela
Prezydent Tarnowa**

w odpowiedzi na pismo w sprawie współpracy Miasta Tarnowa z władzami Miasta Tarnopola uprzejmie informuję, że Instytut Pamięci Narodowej z zasady nie jest instytucją, która wypowiada się w sprawach szeroko pojętych form partnerstwa miast, ich wzajemnej wymiany kulturalnej czy też w zakresie ochrony zdrowia, wymiany praktyk biznesowych czy wzajemnej realizacji programów finansowanych przez Unię Europejską.

Natomiast wydaje się oczywiste, że każde partnerstwo powinno się opierać na wzajemnym szacunku, który będzie uwzględniał w tym wypadku z polskiej strony akceptację obecnego przebiegu granic, a ze strony ukraińskiej szacunek dla ofiar ludobójstwa i wszystkich zbrodni dokonanych na niewinnych cywilach zarówno przez oba państwa totalitarne (Niemcy i ZSRS), jak też przez nacjonalistyczne jednostki ukraińskiej UPA.

Wiemy, że zaszłości historyczne pomiędzy narodem ukraińskim i polskim również w XX wieku stawały oba narody po dwóch stronach barykady. Tam gdzie dochodziło do walk formacji polskich i ukraińskich po obu stronach padali zabici i ranni. Nad ich grobami po latach również w dzisiejszych czasach z zadumą i zrozumieniem wspólnie powinni pochylać się przedstawiciele obu państw oraz współpracujących ze sobą samorządów lokalnych.

Jednak nie można takich sytuacji porównywać do aktów zorganizowanego ludobójstwa, gdzie uzbrojeni członkowie formacji zbrojnych dokonują bestialskich aktów zbrodni na niewinnych cywilach, mordując z zimną krwią całe rodziny: mężczyzn, kobiety i dzieci. W takich wypadkach jesteśmy zobowiązani stanąć jednoznacznie po stronie pamięci ofiar a zarazem piętnować sprawców zbrodni. Tym bardziej nie można akceptować żadnych

1/2

#MojaNIEPODLEGŁA.

form gloryfikacji ludzi odpowiedzialnych za decyzje o dokonaniu ludobójstwa ukierunkowanego na wyniszczenie tych grup ludności, które były przez UPA uznane za niepożądane na tych ziemiach. Do takich niestety należy Roman Szuchewycz, którego pełny biogram przesyłamy w załączeniu.

Jest bowiem ważne, abyśmy potrafili przewycięzać podziały z poprzednich epok w duchu poszanowania prawdy historycznej i przy zachowaniu szacunku dla ludzi niewinnie pomordowanych. Tylko takie pojednanie ma wymiar rzeczywisty. Pojednanie oparte o fałsz i przemilczenia prowadzi – tak jak w tym przypadku – do relatywizacji ludobójstwa, zacierania odpowiedzialności sprawców. Jest prostą drogą do gloryfikacji zbrodniarzy, a więc stawiania ich za wzór do naśladowania.

Trudno nie zadać w tym kontekście pytania o to, jaki wzór z postaci R. Szuchewycza, splamionego współodpowiedzialnością za ludobójstwo Polaków, mają czerpać tysiące młodych ludzi przychodzących na stadion w Tarnopolu jego imienia. Wszak najtrwalszym skutkiem działalności formacji, którą dowodził, jest brutalne unicestwienie polskiej ludności na obszarze realizacji przez UPA ludobójstwa Polaków. Czy tak mają wyglądać fundamenty przyjaźni, wzajemnego szacunku, wymiany kulturalnej i współpracy pomiędzy ukraińskim Tarnopolem i polskim Tarnowem?

Postanowienia samorządu w sprawie partnerstwa są jego kompetencją. Jednak odpowiedzi na pytania o wzajemny szacunek pomiędzy władzami obu miast, oraz o szacunek dla ofiar ludobójstwa i dla prawdy o jego sprawcach, powinny być brane w tej sprawie pod uwagę.

Z szacunkiem
Janusz Kurtyki

Opinia dotycząca działalności Romana Szuchewycza

Roman Szuchewycz urodził się 30 czerwca 1907 r. we Lwowie. Ojciec, Józef Szuchewycz (1880–1948) był z wykształcenia prawnikiem. Matka, Eugenia z d. Stocka była córką parocha z Ohladowa – wioski położonej w połowie drogi między Radziechowem a Toporowem. Wychowywał się w rodzinie zaangażowanej w działalność na rzecz niepodległej Ukrainy: ojciec pełnił funkcję komisarza „politycznego” Zachodnioukraińskiej Republiki Ludowej w Kamionce Strumiłowej, zaś w domu dziadków na początku lat dwudziestych odbywały się spotkania danych żołnierzy Ukraińskiej Armii Halickiej. Po ukończeniu szkoły elementarnej Roman kontynuował naukę w Gimnazjum Akademickim we Lwowie. Maturę zdał w 1925 r. W okresie gimnazjalnym zaangażował się w działalność „Płasta” i uprawiał różne dyscypliny sportowe, zdobywając nawet nagrody na lokalnych zawodach.

W 1925 r. Roman Szuchewycz rozpoczął studia na Wydziale Architektury Politechniki Lwowskiej. W tym samym roku wstąpił do konspiracyjnej Ukraińskiej Organizacji Wojskowej; „chrztem bojowym” dla Szuchewycza był zamach na Kuratora Okręgu Szkolnego Lwowskiego, Stanisława Sobińskiego, którego oskarżano o polonizację szkolnictwa. Zabójstwa Sobińskiego Szuchewycz dokonał z innym członkiem UWO, Bohdanem Pidhajnym, wieczorem 19 października 1926 r. Śledztwo policji nie doprowadziło do ustalenia prawdziwych sprawców zabójstwa Sobińskiego. Za czyn ten skazano dwóch innych członków UWO – Iwana Werbyckiego i Wasyla Atamańczuka. W 1928 r. Szuchewycz został powołany do służby wojskowej. Trafił do Szkoły Podchorążych Rezerwy Artylerii we Włodzimierzu Wołyńskim. Prawdopodobnie zastrzeżenia kontrwywiadu spowodowały, że szkoły nie ukończył. Po wyjściu z wojska wyjechał do Gdańska, gdzie studiował na miejscowej politechnice, równocześnie szkoląc się na kursach UWO¹.

Po utworzeniu Organizacji Ukraińskich Nacjonalistów Szuchewycz wszedł w skład struktur wojskowych Krajowej Egzekutywy OUN dla Zachodnioukraińskich Ziem, wkrótce stając na czele referatu bojowego organizacji. W czerwcu 1934 r., po zabójstwie ministra Bronisława Pierackiego przez OUN, został aresztowany przez policję i osadzony w Miejscu Odosobnienia w Berezie Kartuskiej. Wiosną 1936 r. Sąd Okręgowy we Lwowie skazał Szuchewycza na cztery lata więzienia, wymiar kary na podstawie amnestii zmniejszono do dwóch lat. Na niski wymiar kary miał wpływ materiał dowodowy, udowodniono mu jedynie

---

¹ P. Mirczuk, *Narys istoriji OUN. 1920-1939 roky*, Kyjiw 2007, 28, 32, 120-121; *Litopys Ukrajinśkoji Powstańskoji Armiji. Nowa Serija*, t. 10: *Żyttja i borot'ba henerała „Tarasa Czuprynky” (1907–1950)*, red. P. Sochań, P. Poticznyj *et al.*, Lwiv 2007, s. 11–14.

przynależność do OUN. Szuchewycz wyszedł na wolność wyszedł w roku 1937. Po wyjściu z więzienia kontynuował działalność konspiracyjną. Jesienią 1938 r. przedostał się na Słowację, gdzie zaangażował się w tworzenia quasi-państwa „Karpackiej Siczy”, wchodząc w skład sztabu wojskowego. Po zajęciu Rusi Zakarpackiej przez oddziały węgierskie prawdopodobnie został ewakuowany do III Rzeszy, gdzie odbył szkolenie na akademii wojskowej w Monachium. Po przegranej przez Rzeczpospolitą kampanii wrześniowej, jak wielu działaczy OUN znalazł się w Krakowie, gdzie uczestniczył w naradach – zarówno wewnętrznych organizacji, jak i w spotkaniach z przedstawicielami niemieckich służb specjalnych; prowadził również kursy wojskowe dla ounowców².

Wiosną 1941 r. Szuchewycz zaangażował się w tworzenie podporządkowanego niemieckiej Abwehrze batalionu dywersyjnego, który wkrótce zyskał nazwę „Nachtigall”. Werbunek do oddziału prowadziła OUN, ostateczne szkolenie żołnierzy prowadzono w Neuhammer (Świętoszowie). Po ataku III Rzeszy na Związek Sowiecki (22 czerwca 1941 r.) batalion „Nachtigall” wyruszył na wschód i 30 czerwca dotarł do Lwowa. We Lwowie Szuchewycz spotkał się z przedstawicielami miejscowej OUN, jak też partyjną elitą, która w ślad za niemiecką armią przybyła z terenu Generalnego Gubernatorstwa. Uczestniczył w organizowaniu zrębów „milicji” ukraińskiej, która miała odpowiadać za „porządek” na terenie miasta³. Jeszcze tego samego dnia (30 czerwca) z inicjatywy OUN został powołany rząd Jarosława Stečki, w którym Szuchewycz został wyznaczony zastępcą „ministra” ds. wojskowych. „Nachtigall” pozostawał we Lwowie przez ponad tydzień, po czym wyruszył na wschód. Z zeznań kilku świadków wynika, że na początku lipca 1941 r. niewielka grupa „nachtigallowców” miała uczestniczyć w aresztowaniach i egzekucjach na terenie Lwowa; w wyborze ofiar miano się posługiwać wcześniej przygotowanymi listami proskrypcyjnymi. Pododdziały batalionu miały również zabezpieczać lwowskie kompleksy więzienne, podczas akcji wydobywania z nich ofiar zbrodni NKWD. Do czynności tej ukraińska milicja zapędziła Żydów, których nadzorowali żołnierze „Nachtigall”. We wspomnieniach oraz i aktach śledczych pojawiają się informacje o znęcaniu się żołnierzy nad owymi przymusowymi robotnikami, generalnie jednak batalion nie uczestniczył w pogromach ludności żydowskiej na

---

² *Litopys Ukrajinśkoji Powstańskoji Armiji. Nowa Serija*, t. 10: *Żyttja i borot'ba henerala „Tarasa Czuprynyki” (1907–1950)*, red. P. Sochań, P. Poticznyj *et al.*, Lwów 2007, s. 15–20; P.A. Rudling, *OUN, UPA i Holokaust. Tworzenie mitów historycznych – badanie problemu* [w:] *OUN, UPA i zagłada Żydów*, red. A. Zięba, Kraków 2016, s. 701–702; M. Carynyk, „Żydzi, Polacy i inna swołocz”. *Ruda Różaniecka, poniedziałek 30 czerwca 1941 roku* [w:] *OUN, UPA i zagłada Żydów*, red. A. Zięba, Kraków 2016, s. 427.

³ K. Struve, *Einsatzkommando Lemberg, ukraińska milicja i „dni Petlury” 25 i 26 lipca 1941 roku* [w:] *OUN, UPA i zagłada Żydów*, red. A. Zięba, Kraków 2016, s. 265–268; J.-P. Himka, *Pogrom lwowski w 1941 roku. Niemcy, ukraińscy nacjonaliści i miejski tłum* [w:] *OUN, UPA i zagłada Żydów*, red. A. Zięba, Kraków 2016, s. 296–297.

ulicach Lwowa, do których doszło na początku i w ostatniej dekadzie lipca 1941 r. Zaangażowaniem w nie wykazała się za to tworzona przez ounowców milicja. **Masowych rozstrzeliwań Żydów „Nachtigall” miał się dopuścić już po opuszczeniu Lwowa, w rejonie Winnicy⁴.**

Szuchewycz uniknął losu pozostałych członków rządu Stecki, których internowano. Ukraińskie bataliony Abwehry wycofano do baz w Rzeszy, gdzie w październiku 1941 r. zostały przekształcone w policyjny batalion tzw. ochronny - *Schutzmannschafts Batallion Roland-Nachtigall*, przemianowany następnie w *Schutzmannschafts Batallion 201*. W przeformowanej jednostce Szuchewycz pełnił funkcję dowódcy kompanii. W marcu 1942 r. batalion został skierowany na Białoruś, gdzie ochraniał istotne dla systemu okupacyjnego obiekty oraz uczestniczył w akcjach przeciwpartyzanckich. Batalion, przy stratach własnych 49 zabitych, miał zlikwidować 2500 partyzantów, co jest liczbą nierealną i rodzi pytania o status jego ewentualnych ofiar. Po upływie rocznego kontraktu na służbę w formacji, ukraińscy policjanci odeszli z batalionu. Szuchewycz powrócił na teren Galicji intensywniej angażując się w działalność OUN(b)⁵.

W lutym 1943 r. Szuchewycz uczestniczył w naradzie kierownictwa OUN(b) w Olesku, podczas której podjęto decyzję o przejściu organizacji do działań zbrojnych. Szuchewycz konsekwentnie dążył do wzmocnienia swojej pozycji, w maju 1943 r. wszedł w skład trzysobowego Biura Prowydu OUN, zaś w kolejnych miesiącach dążył do obsadzenia ważniejszych stanowisk organizacyjnych ludźmi z „Nachtigall”. Awanse organizacyjne Szuchewycza zbiegły się z podjęciem przez OUN(b)-UPA czystki etnicznej na Wołyniu, która – według szacunków – pochłonęła 60 tysięcy ofiar, głównie Polaków, ale również i osób z rodzin mieszanych oraz Ukraińców, którzy udzielali pomocy swoim polskim sąsiadom. Apogeum ludobójstwa przypadło na lipiec 1943 r. **Metody „depolonizacji” zastosowane przez „wołyńską” OUN(b)-UPA zostały zaakceptowane przez kierownictwo organizacji – w tym Szuchewycza – podczas III Zjazdu OUN, który odbył się w ostatniej dekadzie sierpnia w Słobodzie Żółtej k. Brzeżan⁶.**

---

⁴ A. Diukow, *Zaplanowana zbrodnia. Polityka antyżydowska OUN latem 1941 r.* [w:] *OUN, UPA i zagłada Żydów*, red. A. Zięba, Kraków 2016, s. 234–236; G. Rossoliński-Liebe, *Przebieg i sprawcy pogromu we Lwowie latem 1941 roku. Aktualny stan badań* [w:] *OUN, UPA i zagłada Żydów*, red. A. Zięba, Kraków 2016, s. 335–336; J.-P. Himka, *Pogrom lwowski w 1941 roku. Niemcy, ukraińscy nacjonałiści i miejski tłum* [w:] *OUN, UPA i zagłada Żydów*, red. A. Zięba, Kraków 2016, s. 296–312; P.A. Rudling, *OUN, UPA i Holokaust. Tworzenie mitów historycznych – badanie problemu* [w:] *OUN, UPA i zagłada Żydów*, red. A. Zięba, Kraków 2016, s. 704.

⁵ H.-J. Neufeldt, J. Huck, G. Tessin, *Zur Gesichte der Ordnungspolizei 1936–1945*, Koblenz 1957, s. 53; G. Motyka, *Ukraińska partyzantka 1942–1960. Działalność Organizacji Ukraińskich Nacjonalistów i Ukraińskiej Powstańczej Armii*, Warszawa 2006, s. 114–115.

⁶ G. Motyka, *Ukraińska partyzantka 1942–1960. Działalność Organizacji Ukraińskich Nacjonalistów i Ukraińskiej Powstańczej Armii*, Warszawa 2006, s. 115–118, 122–125, 366–368.

W listopadzie 1943 r. Szuchewycz formalnie objął dowództwo nad UPA. Jako głównodowodzący nadzorował przebieg czystki etnicznej na terenie Galicji Wschodniej. Podobnie, jak na Wołyniu miała ona charakter sekwencji: falę zbrodni o charakterze masowym poprzedzały akty terroru indywidualnego, których ofiarą padały osoby uchodzące za liderów polskiej społeczności: nauczyciele, urzędnicy, zarządcy majątków, przedwojenni zawodowi podoficerowie Wojska Polskiego. Zbrodnie masowe OUN(b)-UPA na Polakach rozpoczęły się pod koniec 1943 r. Metodyka działań teoretycznie była modyfikowana. W maju 1944 r., w szczegółowej instrukcji, dotyczącej „usuwania” Polaków główne dowództwo UPA zalecało: „dawać polskiej ludności polecenia wyprowadzenia się w ciągu kilku dni na rdzenne ziemie polskie. Jeśli tego nie wykonają, wtedy wysłać bojówki, które mężczyzn będą likwidować, a chaty i majątek palić (rozbierać). Jeszcze raz zwracam przy tym uwagę na to, żeby Polaków wzywać do opuszczenia ziemi i dopiero później likwidować, a nie na odwrót”⁷. **Brak jest informacji, aby Szuchewycz pociągnął do odpowiedzialności któregokolwiek z dowódców oddziałów polowych UPA za nie stosowanie się do zalecanej sekwencji terroru oraz za zabijanie polskich kobiet i dzieci.** Według różnych szacunków w wyniku „antypolskiej akcji” na obszarze Galicji Wschodniej zginęło od 20 do 70 tys. Polaków⁸. Weryfikacja powyższych danych jest prowadzona przez IPN. Obecnie trwa sporządzanie imiennych wykazów ofiar. Mordy na polskiej ludności spowodowały masową ucieczkę ocalałych na zachód, w głąb Generalnego Gubernatorstwa. Przykładowo w 1944 r. Tarnów i region Tarnowa (*Kreishauptmannschaft Tarnow*) były miejscem lokowania uchodźców z okupacyjnych powiatów Stanisławów i Tarnopol; pierwsza grupa uciekinierów z Wołynia do Tarnowa dotarła jeszcze w lipcu 1943 r.⁹

Już wiosną 1944 r., w związku ze zmianą sytuacji geopolitycznej – spodziewanym zwycięstwem aliantów – z inicjatywy kierownictwa OUN(b)-UPA zaczęto preparować dowody w sprawie czystki etnicznej, dążąc do obciążenia winą za eskalację strony polskiej, zaś część strat polskiej cywilnej ludności przypisać Niemcom oraz sowieckiej

⁷ Cyt. za: G. Motyka, *Ukraińska partyzantka 1942–1960. Działalność Organizacji Ukraińskich Nacjonalistów i Ukraińskiej Powstańczej Armii*, Warszawa 2006, s. 377.

⁸ G. Motyka, *Ukraińska partyzantka 1942–1960. Działalność Organizacji Ukraińskich Nacjonalistów i Ukraińskiej Powstańczej Armii*, Warszawa 2006, s. 410-411; E. Siemaszko, *Bilans zbrodni*, „Biuletyn IPN” 2010, nr 7–8, s.94.

⁹ Zob. np.: Archiwum Narodowe w Krakowie, Doradca Rady Głównej Opiekuńczej na okręg krakowski, 16, Pismo Doradcy RGO do Polskiego Komitetu Opiekuńczego w Tarnowie z 23 VII 1943 r., k. 45; *ibidem*, 17, Uchodźcy z powiatu Czortków..., k. 77.

partyzantce. Kilka miesięcy wcześniej OUN(b) zainicjowała podobne działania w odniesieniu do pogromów antyżydowskich¹⁰.

Roman Szuchewycz zginął w obławie zorganizowanej przez NKWD-MGB na przedmieściach Lwowa (Biłohoroszcze) w dniu 5 marca 1950 r. Ciężko ranny, popełnił samobójstwo.

Zbrodnie, których dopuściła się OUN(b)-UPA na Polakach są kwalifikowane jako zbrodnia ludobójstwa i stały się przedmiotem śledztw prowadzonych przez Komisję Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu. Roman Szuchewycz, jako głównodowodzący Ukraińską Powstańczą Armią ponosi odpowiedzialność za zbrodnie popełnione przez tę formację, szczególnie w odniesieniu do trzech południowo-wschodnich województw II Rzeczypospolitej.

Oprac. Tomasz Bereza

Rzeszów, 22 marca 2021 r.

---

¹⁰ G. Motyka, *Ukraińska partyzantka 1942–1960. Działalność Organizacji Ukraińskich Nacjonalistów i Ukraińskiej Powstańczej Armii*, Warszawa 2006, s. 380–381; P.A. Rudling, *OUN, UPA i Holokaust. Tworzenie mitów historycznych – badanie problemu* [w:] *OUN, UPA i zagłada Żydów*, red. A. Zięba, Kraków 2016, s. 713–715.

Informacja dotycząca przetwarzania danych osobowych zawartych w nadesłanym piśmie

Pani/Pana dane osobowe zawarte w nadesłanym piśmie, jak również inne Pani/Pana dane osobowe, które mogą być uzyskane w toku prowadzonego postępowania, przetwarzane są w celu przyjęcia i rozpatrzenia Pani/Pana skargi lub wniosku.

Podstawą prawną przetwarzania danych jest obowiązek prawny ciążyący na administratorze (art. 6 ust. 1 lit. c Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE), dalej RODO - przepisy art. 221 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. - Kodeks postępowania administracyjnego.

Administratorem Pani/Pana danych osobowych jest Prezes Instytutu Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, z siedzibą w Warszawie, adres: ul. Postępu 18, 02-676 Warszawa. Administrator danych osobowych zapewnia odpowiednie technologiczne, fizyczne, administracyjne i proceduralne środki ochrony danych, w celu ochrony i zapewnienia poufności, poprawności i dostępności przetwarzanych danych osobowych, jak również ochrony przed nieuprawnionym wykorzystaniem lub nieuprawnionym dostępem do danych osobowych oraz ochrony przed naruszeniem bezpieczeństwa danych osobowych.

Dane kontaktowe inspektora ochrony danych w IPN-KŚZpNP:
inspektorochronydanych@ipn.gov.pl, adres do korespondencji: ul. Postępu 18, 02-676 Warszawa, z dopiskiem: Inspektor Ochrony Danych.

Odbiorcami Pani/Pana danych osobowych mogą być podmioty uprawnione na podstawie przepisów prawa oraz podmioty upoważnione przez Administratora.

Pani/Pana dane osobowe będą przechowywane do momentu rozpatrzenia skargi lub wniosku, a następnie zgodnie z terminami określonymi w obowiązującym w IPN-KŚZpNP rzeczowym wykazie akt, określonym na podstawie art. 6 ust. 2 ustawy z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach.

Posiada Pani/Pan prawo dostępu do treści swoich danych oraz prawo ich sprostowania, usunięcia lub ograniczenia przetwarzania, prawo wniesienia sprzeciwu wobec przetwarzania, prawo przenoszenia danych.

Podanie przez Panią/Pana danych osobowych jest dobrowolne, niepodanie tych danych skutkuje brakiem realizacji Pani/Pana pisma.

Posiada Pani/Pan prawo wniesienia skargi do Prezesa Urzędu Ochrony Danych Osobowych, gdy uzna Pani/Pan, że przetwarzanie danych osobowych Pani/Pana dotyczących narusza przepisy RODO.